

הסורי

האוויר, המכהן גם כשר ההגנה, הוא נציג הקו הנוקשה. לעומתו ניצב הרמטכ"ל סלאח ג'דיה, שהוכיח בעניין עיבוד קרקעות הגבול כי הוא מוכן להסדר שקט עם ישראל. ביום השישי הוכיח אלכסנדר כי ידו על העליונה: הקרב האחרון היה תוצאה של כעסו האישי. הפלת המינז בפרברי דמשק פגעה ביוקרתו של חיל האוויר. יוקרה זו היא משענתו העיקרית של אלכסנדר. הוא החליט להנוג בהתאם לשמו, שפירושו האריה, ובניגוד לכל שיקול צבאי קר הנוגיק ארבעה מינים נוספים לעבר זירת הקרב בדרום. כאשר הופיע לו שלושה מהם בתוך ירדן, ניצל המלך חוסין את המצב כדי לזרות מלח בפעמי שכניו מצפון. הוא ביקר אצל שלושת הטייסים בבית-החולים, הירבה כדבורים מתחדים על הפגיעה בסוריה-האחת. המפלה האווירית העמידה את הצמרת הסורית בפני הברירה:

- לקפל את הזנב. להבין כי כל התנגשות עם ישראל תסתיים לרעתם, וכי ישראל מוכנה להגיב בכוח גם על פגיעות שיגריות. כדברי הרמטכ"ל יצחק רבין: "הם צריכים להבין שיש גבול להוצפה!"
- להחמיר את המצב. לתת ליחידות חופשיות, למשל, במטרה לנקום את כבודו של חיל האוויר שלו. חישוב נוסף: לגרום לתוך המלחמה גם את חיל-האוויר המצרי, ואולי גם הצבא המצרי בסיני. התגובות הראשונות מדמשק העידו, כי הקו השני ניצח.

העליונות אינה הכל מורים יודעים כי לישראל עליונות צבאית מוחלטת על צבאם. אבל הם גם

אומרים שאין הסכסס-גבולות בין ישראל וסוריה. מבחינה רשמית — נכון הדבר. למעשה — יש הסכסס בלתי-כתוב, אך ברור לגמרי. הסכסס שנחתם בעשרות התנגשויות, בדם של איכרים, וברעם תותחים. הסכסס זה אומר: אם תעברו קו דמיוני מסויים — נפתח באש.

אומרים זאת שני הצדדים: הישראלים לסורי, והסורים לישראלים. ושני הצדדים ביצעו הלכה למעשה את אומיהם. היכן הוא הגבול הדמיוני הזה, שכל הן עובר אותו מתחייב בחייו?

עוד דונם ועוד דונם

קודת-המוצא היא, כמוכח, קו שבי תת-הנשק. ישראל טוענת, כי כל האדמה בין קו זה לבין הגבול הבינלאומי מימי המנדט נתון לשלטונה האזרחי המוחלט. היא תעבד איפה שהיא רוצה. אילו יכלה להציב כוחות על הגבול הינלאומי ולומר: "לא גרשה לשום ערבי המתגורר בסוריה לחדור לתוך השטח שלנו!" היתה יכולה לבצע את הקביעה הזאת. אולם על הקו הבינלאומי יושבים דחאק הסורים, והם אומרים את ההיפך: "לא גרשה לישראלים לעבד את השטח המפורז, שאדמותיו שייכות לבעלים ערביים!" ישראל נקטה בשיטת הק"ל הקלאסית: עוד דונם ועוד דונם. חלק מהדונמים ניקנו מבעליהם הערביים. חלק אחר נתפס בכוח, אחרי שיושביהם הערביים גורשו לעבר הגבול הסורי, או אל תוך שטח ישראל. חלק נוסף נכבש על-ידי טרקטורים. כל צעד כזה רשום בתולדות הגבול כתאריך של התנגשות צבאית. הסורים ירו ממו"צביהם על הישראלים שחדרו לשטח "אסורי". ואילו ישראל מנעה מערבים לחדור אל השטח המפורז.

שלוש חלקות

שקיפי האו"ם גינו, כמעט ללא יוצא מן הכלל, את התנהגות ישראל. אך יש ראל התעלמה מהגינותם. לגביה חשוב דבר אחד: לקבוע שליטה הלכה-למעשה על הן שטח המפורז, ובצורה זו לקבוע כי הגבול

איפה הגבול?

זהו קטע דמיוני של השטח המפורז, בגבול הסורי. למעלה: קו-הגבול הבינלאומי. למטה: קו שבי-תת-הנשק. סמוך אליו עובר קו המסמן את הבעלות הישראלית על הקרקעות, ואין איש מערער על זכות ישראל לעבד את הקרקע עד קו זה. מעליו: קו עיבודים, שנקבע בהזרמנות שונות על-ידי האו"ם, שעדיין רשאית ישראל לחרוש. אבל לא בכל המקומות מכירים הערבים בקו זה, והם קבעו מה שתושביהם ספר מכנים "קו מוחמד". מעבר לקו זה אין הסורים מרשים לחרוש, ודבר זה יוצר חלקות "פרובלמטיות". מעבר לקו האו"ם, ועד לגבול הבינלאומי, נמצא שטח שישראל טוענת לריבונות מוחלטת עליו — ואינה מרשה לרועים או לאיכרים ערביים לחדור לתוכו, אף כי אינה מעבדת אותו בעצמה. להשלמת התיסבובת: בתוך השטח שהוכר על-ידי האו"ם כנתון לעיבוד ישראלי, נמצאות מובלעות השייכות לערבים — אך מדינת ישראל אינה מרשה לתושבים הערבים לעבד מובלעות אלו.

ישראל התערב ראש מטה המשקיפים אוד בול אצל שלטונות דמשק, מצא און קשבת אצל הרמטכ"ל סלאח ג'דיה. נקבע איה חלקות יוכלו איכרי שני הצדדים לעבד בי שקט, ואיה מהן "פרובלמטיות" אשר יש להשאירן להזדמנות אחרת.

בדצמבר החליטה ישראל כי מצב זה נתון יתרון לסורים. היא החלה בנקיטת אמצעים

שנבחר על-ידי ישראל, אלא הרחיבו את ההתלקחות למקומות אחרים. היריות עברו דרומה, לאזור תל-קציר. ואז הודיעו הן סורים, כי מאותו רגע ואילך הם רואים גם בשלוש החלקות מספר 51, 52, 53 של קיבוץ האון כחלקות "פרובלמטיות". הם לא עשו זאת בכתב, או באמצעות האו"ם — כי אם על-ידי פתיחה באש על טרקטורים שעברו שם. וזאת, למרות העובדה ששלוש חלקות אלה עובדו במשך שנים ללא הפרעה סורית.

התנגשויות אלה גרמו את התקרית החמור רה של ראשית ינואר.

הדיבורים נפסקו

ידמה היה, כי בכל רגע תפרוץ מלחמה של ממש. ואז נכנס לפעולה מדי כיר האו"ם או האנט, שקרא לשני הצדדים לנהל שיחות. האש השתתקה, ונציגי שתי המדינות התכנסו לשיחות חירום משני צידי גשר בנות יעקוב.

השיחות לא הובילו לשום מקום — כפי שאפשר היה לנחש. מישלחת ישראל היתה מוכנה, במידה שהשיחות יגיעו לשלב מעשי, להסכים לאי-אלה ויתורים, ובלבד שייקבע תיחום ברור ומוסכם של קו העיבודים. אך הסורים לא היו מוכנים — וגם לא יכלו, מפאת בעיותיהם הפנימיות — להציע שום הסדר. הם רק רצו לדבר.

במיקרה דומה, כאשר התכנסו נציגי סין וארצות-הברית בפאנונג'ים שבקוריאה, דיברו הסינים במשך שנה שלמה, ללא תכלית. עד שלבסוף החליטו לגשת לעניין — ואז נחתם הסכם שבי-תת-הנשק. גם כאן יכלו השיחות להתפתח ולהתמשך בצורה זו. היו רבים שראו בכך תופעה חיובית — שכן כל עוד מדברים, אין יורים. לא כן ראש מטה המשקיפים אוד בול, בעל התפיסה הגורבנית שאינה מבינה חוכי מות. הוא ראה שהסורים אינם ניגשים לעניין — וביטל את המשך השיחות.

מאותו רגע היה ברור, כי התוצאה תהיה רק עניין של זמן. הזמן הגיע השבוע, כאשר הסכימה ממשלת ישראל — בלחץ חוגים מסויים — כי אינה יכולה להשלים עם השקט הזה, שמא יתפרש כהסכמה מצויה כי חלקות האון ייחשבו לחלקות פרובלמטיות. ניתנה הוראה לטרקטורים לעלות על השטח, מתוך הכרה ברורה כי את רעש המחרשות יכסו עד מהרה קולות המלחמה.

אי-שאיבסחה, המצוייד במשדר נייד. עוד בשעה שתמונה זו צולמה, החלו היריות הסוריות על הטרקטור. כאשר נברו היריות, הוחלף הטרקטור הרגיל בטרקטור משוריין שהמשיך לחרוש בשטח.

גג ערבים, שחדרו לשטחים שנראו להם כאסורים. צעדים אלה החלו באזור אלמגור, שהוא אחד המעטים בו יש לישראל עליונות טאקטית על הסורים. הסורים החליטו לא להשיב דחאק בשטח

טרקטור חורש בחלקה 52, מדי רום לכביש המוביל לעין-גב. מחמת הרעש אין הנהג מרגיש במתחולל סביבו, לכן נילוה אליו

האחד והיחיד של המדינה הוא הגבול הינלאומי. לפעמים נוצרו פשרות, תוך הסכמה איל-מת. הפשרה האחרונה ארכה כחצי שנה: מיוני עד דצמבר של השנה שעברה. ביוזמת

כך זה התחיל

הבינו, לפני שנים, כי עליונות זו אינה הכל; יש גורמים המגבילים את ניצולה. מבחינות רבות, אפשר להשחית את המצב בגבול הסורי לרואטנאם קטנה. כמו הן צבא האמריקאי שם, עומד צה"ל מול פער-לות בלתי-רסורית, פגיעות והתנגשויות מקר מיות. תגובות מוגבלות — כמו פעולות-התגמול בעבר — לא הועילו. ככל שהתעמק התיסכול בצד הישראלי, כן גברה הדרישה שצה"ל יגיב ביתר כוח. אבל גם תגובות אלה לא הביאו לפתרון. מה עוד, בלא הסרו כל המיגבלות.

מיגבלות אלה הן פוליטיות. שכן אפילו אם תגיב ישראל במלחמה של ממש, ותכי בוש את הרמה הסורית — ברור כי תיאלץ